

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

HYVÄ VASTAANOTTAJA,

Tämä lausunto on tarkoitettu viranomaisten ja päättäjien käyttöön. Sen tarkoituksena on antaa tietoa monikkoperheistä, ts. perheistä, joihin syntyy tai on syntynyt samanaikaisesti enemmän kuin yksi lapsi, ts. kaksosten, kolmosten ja nelosten perheet. Perheessä on usein myös muita, yksittäin syntyneitä lapsia. Suomessa syntyy vuosittain kaksoset noin 800 perheeseen ja kolmoset noin 10 perheeseen. Nelosia syntyy hyvin harvoin.

Vaikka monet lapsiperheisiin liittyvät asiat ovat yhteisiä kaikille lapsiperheille, tuo moninkertainen onni perheelle myös moninkertaiset elämänhallinnan vaatimukset ja taloudelliset kustannukset verrattuna perheeseen, johon syntyy yksi lapsi kerrallaan. Monikkolasten syntyminen ei ole perheen omaehtoinen valinta, vaan elämän eteen tuoma tilanne: lasta suunnittelevan perheen ennako-oletuksena on yksi lapsi. Monikkolasten saaminen on ilo ja lapset tuovat iloa toisilleen ja läheisilleen. Silti useamman kuin yhden lapsen saaminen kerralla kuluttaa perheen voimavaroja tavalla, jonka vaikutukset voivat olla hyvinkin pitkäaikaisia. **Työntekijänä ja päättäjänä voitte vaikuttaa monikkoperheen hyvinvoinnin kannalta merkittäviin etuuksiin ja palveluihin ja estää perheen korjaavien palvelujen tarvetta merkittävästi.**

Kotiin annettava apu

Monikkolasten vanhemmat joutuvat vanhemmuudessaan suurempien haasteiden eteen kuin lapset yksittäin saaneet vanhemmat. Puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset syntyvät ennenaikaisesti. Lähes puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset tarvitsevat tehohoitoa synnyttyään. Heidän tulee vanhempina sitoutua yhtä aikaa kahteen tai kolmeen lapseen ja soinnuttaa tunteensa heihin. Suuri osa monikkovanhemmista tarvitsee oman tukiverkoston ulkopuolista, palkattua apua kotiin. Monikkoperheessä tilapäinen lasten hoitoapu vähentää erityisen hyvin vaikeimmassa asemassa olevien monikkoperheiden tilanteen kriisiytymistä.

Monikkoperheessä ulkopuolisen avun tarve voi olla tilapäisesti hyvinkin mittavaa. Lapsille on vaikeampi löytää hoitajaa lapsilukumäärän ja terveysongelmien vuoksi. Perhe voi myös tarvita apua kotiin sellaisina vuorokaudenaikoina, jolloin kunnassa ei ole tarjolla hoitoapua. Yksinhuoltajuus lisää räätälöityjen palvelujen tarvetta.

Monikkovanhempien psyykinen stressi, uupumus, ahdistuneisuus ja masentuneisuus ovat suhteellisen yleistä (Penninkilampi-Kerola, 2006). Oireiden vaikutukset kertautuvat, koska vanhemmuuden vaatimukset ovat monikkouden vuoksi tavanomaista suuremmat. Kaksospareista vain kolmasosa nukkuu yhtä aikaa. Unenpuutteesta ja jatkuvasta henkisestä valmiustilasta johtuva väsymys on myös yleistä. Monikkovanhemmat kokevat itsensä erittäin stressaantuneiksi useammin kuin muut perheet (Hyväluoma, J. 2010).

Monikkoperheessä myös kasvatukseen liittyy enemmän haasteita. Tavanomaisten vanhemmuuden haasteiden lisäksi näissä perheissä koetaan lapsen yksittäinen kehitysvaihe kaksin- tai kolminkertaisena, mahdollisesti lasten vahvistaessa toinen toistensa toimintaa kehitystehtävässään. Vanhemmat työstävät myös lasten keskinäiseen suhteeseen ja yksilöllisyyden tukemiseen liittyviä erityistilanteita.

Kotiin annettava hoitoapu ja muu käytännön apu on osoittautunut erityisen hyvin monikkoperheen kokonaistilannetta tukevaksi palveluksi. Monikkoperheen saaman onnistuneen kotiaavun tunnusmerkkejä ovat avun oikea-aikaisuus, riittävyys, joustavuus, säännöllisyys ja asiakasmaksun kohtuullisuus (Lapsiasiavaltuutettu, 2008).

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

Kotipalvelua annetaan alentuneen toimintakyvyn, erityisen perhetilanteen, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua selviytyäkseen edellä mainituista tehtävistä. Perhetilanteella tarkoitetaan mm. vanhempien eroa, perheenjäsenen kuolemaa tai kaksosten syntymää. (Lähde: Sosiaalihuoltolaki § 19). Esitämme että

- palveluja tuottavat tahot tiedottavat aktiivisesti monikkoperheitä oikeudesta saada kotipalveluapua erityisessä perhetilanteessaan,
- monikkoperheelle tarjotaan ennaltaehkäisevänä tukena kotipalvelua,
- kotipalvelua hakeva perhe saa aina kotipalvelusta lain mukaisen kirjallisen päätöksen muutoksenhakuohjeineen.
- hoitoavun saaminen selvitetään perheen halutessa jo raskausaikana monisikiöraskauden erityistilanteen vuoksi,

Päivähoidon palvelut

Päivähoidon palvelut ovat erityisen tärkeitä monikkoperheessä. Hyväluoman (2010) tutkimuksen mukaan monikkoperheet ovat erityisen tyytyväisiä päivähoitoon, mikä kertoo sen kyvystä vastata monikkoperheen tuen tarpeisiin. Monikkoperheet ovat elämäntilanteensa perusteella riskialtis perheryhmä, jonka ennaltaehkäisevän tuen saanti on mahdollista turvata suurelta osin juuri päivähoitoon avulla. Selviytymisen tukemiseksi monikkoperhe voi tarvita päivähoitopalveluja seuraavissa tilanteissa:

- a) Monisikiöraskaus on riskiraskaus, ja odottava äiti voi joutua vuodelepoon tai toimintakyky on muutoin rajallinen. Päivähoitoa tarvitaan tällöin vanhemmille sisaruksille
- b) Monikkolasten synnyttyä perhe voi tarvita päivähoitoa vanhemmille sisaruksille perheen kokonaistilanteen tukemiseksi
- c) Vanhemman ollessa kotona päivähoitoa voidaan tarvita myös monikkolapsille erityistilanteissa.
- d) Vanhempien ollessa työssä päivähoitoa tarvitaan kaikille päivähoitoikäisille

Esitämme että

- monikkoperheellä on kunnassanne aina oikeus täysiaikaiseen päivähoitoon monikkoperheellisyyden perusteella silloin kun perheen tilanne sitä vaatii.
- monikkoperheellisyys kirjattaisiin täysiaikaisen päivähoitoon saannin kriteeriksi.
- päivähoitossa tunnistetaan monikkolasten vanhempien sisarusten tarpeet. Monikkolasten vanhemman sisaruksen tarpeet saattavat jäädä vaille riittävää huomiota silloin kun perheeseen syntyy useampi vauva kerralla.
- lasten päivähoitojärjestelyissä otetaan huomioon monikkoperheen arjen kuormittavuus ja mahdollistetaan tarvittaessa hoitaja kotiin tai päivähoito lähellä kotia

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

Monikkoperheen taloudellinen tukeminen

Monikkoperheet kokevat toimeentulonsa selvästi samassa elämäntilanteessa olevia lapsiperheitä hankalampana silloin, kun perheessä on alle 3-vuotiaita lapsia tai kun perheessä on kolme tai useampi lapsi (Hyväluoma 2010). Monikkoperheessä monikkous aiheuttaa kuitenkin lasten eri ikävaiheissa kuormitusta mm. seuraavista syistä:

- Monikkolasten syntyminen on perheelle elämän eteen tuoma tilanne, johon perhe ei ole voinut etukäteen varautua.
- Suomalaisessa sosiaaliturvassa monikkoperhe huomioidaan heikommin verrattuna perheeseen, jossa lapset syntyvät yksitellen.
- Perheen kulut ovat suuremmat kuin tilanteessa, jossa sama määrä lapsia syntyisi yksitellen:
 - **Odotusvaiheessa: Terveystuollolliset** kustannukset kasvavat ja tulotaso laskee, koska odottava äiti on aina sairaalan äitiyspoliklinikan erityisseurannassa ja joutuu usein vuodelepoon jopa viikkoja ennen synnytystä. Perheen vanhemmat lapset tarvitsevat tällöin **lastenhoitopalveluja**.
 - **Vauva-, pikkulapsi- ja leikki-ikävaiheessa (0-6 v.):** 40 % kaksosista ja lähes kaikki kolmoset ovat **tehostetussa hoidossa** synnytyksen jälkeen. **Lastentarvikkeet** hankitaan samanaikaisesti kaikille lapsille. Tavaroiden ja vaatteiden kierrätykseen isolta sisarukselta toiselle ei ole mahdollisuutta, koska lapset tarvitsevat tarvikkeet ja **vaatteet samankokoisina** samanaikaisesti. Käytettyjen lastentarvikkeiden hankinta kirpputoreilta vaatii aikaa, jota pienten monikkolasten perheissä on rajallisesti. **Liikkuminen** tulee haasteelliseksi useamman vauvan tarvitseman tilan ja turvavälineiden vuoksi. **Auto** saatetaan mieltää ylellisyydeksi, mutta perheessä, jossa lapset usein syntyvät keskosina, tarvitsevat tehostettua hoitoa, sukkuloidaan sairaalassa hoidettavan lapsen/lasten ja kotona hoidettavan monikkosisaruksen/vanhemman sisaruksen välillä, auto on vielä enemmän arjen välttämättömyys. Useimmiten olemassa olevassa autossa ei ole tilaa kaikille lapsille, monikkojen lisäturvaistuimille, rattaille ja tarvikkeille. Kaksos- ja kolmosrattaat eivät mahdu kaikkiin henkilöautoihin tai julkisiin liikennevälineisiin. **Lastenhoitopalvelujen tarve** kasvaa lasten suuren perushoidon määrän, vanhempien väsymisen ja lasten terveydenhuoltokäyntien vuoksi. **Tilavammalle asunnolle** tulee tarve, koska tilaa ei välttämättä ole useammalle uudelle perheenjäsenelle. Kohtuuhintaisia suuria vuokra-asuntoja ei ole tarjolla. Lisäinvestoinnit aiheuttavat selvästi pitkäkestoiset menoportaat kotitaloudelle. **Päivähoidon maksut** kuormittavat perheen taloutta yhtäaikaisesti, jolloin tuloloukku syntyy jo kahden lapsen perheessä.
 - **Varhaisessa kouluiässä (6-12 v.)** lisäkuluja tuovat **harrastusmaksut ja harrastusvälineiden** hankinta. Varusteita on hankittava uutena tai käytettynä **useat samankokoiset samanaikaisesti**. **Vaatteissa** ei edelleenkään yleensä onnistu kierrättäminen sisaruksesta toiselle. Viimeistään tässä vaiheessa myös lasten **oman huonetilan tarve** tulee ilmeiseksi.
 - **Nuoruusiässä (12-18 v.)** kulut tulevat edelleen yhtäaikaisesti mm. **kurssikirjoista, mopo/autokortista** ja lisääntyvistä **harrastuksista**. Peruseläminen kallistuu, jokainen lapsi siirtyy samanaikaisesti **aikuisen taksan maksavaksi** (mm. julkinen liikenne) ja aikuismaisemman kulutuksen piiriin. **Lapsilisäoikeus päättyy** kaikilta samanaikaisesti 17-vuotiaana.

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

Täydentävää toimeentulotukea myönnetään Toimeentulolain 7 pykälän mukaisesti perheen välttämättömiin lisäkustannuksiin. Toimeentulotukilain 13 pykälän mukaan kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaisesti ehkäisevää toimeentulotukea 1 pykälän 2 momentin mukaan. Sen tarkoituksena on edistää perheen omatoimista suoriutumista. 13 pykälän 2 momentin mukaan perusteena voi olla tarve lieventää niitä vaikeuksia, jotka aiheutuvat taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 11 pykälän mukaan maksun perimättä jättäminen tai alentaminen on perusteltua, mikäli maksu vaarantaa perheen toimeentulon ja elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Esitämme, että

- huomioitte monikkolapsista aiheutuvan taloudellisen kuormituksen ehkäisevän toimeentulotuen perusteluissa ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisessä.
- huomioitte erityisen taloudellisen kuormituksen tehdessänne muita perheen talouteen liittyviä arviointeja ja päätöksiä.
- huomioitte asiakasmaksulain perustelut monikkoperheen maksuissa.
- monikkoperheen lasten suuri määrä huomioidaan myöntämällä asiakasmaksuun sisarusalennus aina kun se on mahdollista.

Tämän esityksen laati **Suomen Monikkoperheet ry**. Järjestö on yleishyödyllinen ja sen päärahoittaja on RAY. Lisätietoa toiminnanjohtaja@suomenmonikkoperheet.fi, GSM 050 3280 730, www.suomenmonikkoperheet.fi

Viitteet:

- Hyväluoma, J. 2010. Moninkertaisia onnenhetkiä ja arjen haasteita. Monikkoperheiden vanhempien kokemuksia perheen hyvinvoinnista. Perhetutkimuskeskus. Jyväskylän yliopisto.
- Lapsiasiavaltuutettu. 2008. Aloite lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden varmistamisesta kunnassanne. Lapsiasiavaltuutettu, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen Kolmosperheet ry. * Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. "Tulevaisuus velvoittaa, tämä päivä ratkaisee". Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriö. * Penninkilampi-Kerola, V. 2006. Implications of co-twin dependence for twins' social interactions, mental health and alcohol use. A follow-up study of Finnish twins from adolescence to early adulthood. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Kansanterveystieteen julkaisuja M 190. * Suomen Monikkoperheet ry, 2005. Kysely monikkoperheiden etuuksista ja palveluista.

Suomen Monikkoperheet ry
40100 Jyväskylä
toimisto@suomenmonikkoperheet.fi
www.suomenmonikkoperheet.fi